

Vilena Kim,
психолог, керівник
соціально-психологічного проекту
Львівська психологічна школа для жінок
«Мистецтво бути жінкою» при ГО «Самопоміч»

ПСИХОЛОГІЧНІ ЗАСОБИ ПОДОЛАННЯ НАСИЛЛЯ У ВНУТРІШНЬОСІМЕЙНИХ ВІДНОСИНАХ

У процесі дослідження впливу проходження строкової військової служби у ЗС України на формування чоловічої ідентичності в хлопців, які виховувалися без батька, виявлена стала величина – кожного призову приблизно одна чверть юнаків зростали у неповних сім'ях. Причиною розлучення батьків хлопці вважали насилля. З метою профілактики та запобігання наслідування подібної поведінки у майбутніх сім'ях, які створюють демобілізовані зі Збройних Сил юнаки, було розроблено та проведено комплекс просвітницьких та психокорекційних заходів.

Vilena Kit

PSYCHOLOGICAL MEANS OF PREVENTION OF VIOLENCE IN FAMILY RELATIONSHIPS

The article features the effects of military service in the Armed Forces of Ukraine on the development of male identity in boys who were brought up without a father. It is identified that approximately every fourth recruit grew up in a single family without a father. Boys indicated violence as one of the reasons of divorce of their parents. In order to prevent the same conduct of discharged boys who will create families in the future, a set of educational and psychocorrectional measures have been developed and implemented.

У рамках нашого дослідження, тема якого «Вплив строкової служби на формування чоловічої ідентичності в юнаків, які виховувались в неповних сім'ях (без батька)», що тривало впродовж двох років (2011–2012), ми зіткнулися з феноменом, який можна віднести до причинно-наслідкової закономірності. При анкетуванні військовослужбовців строкової служби, які виховувалися в сім'ях, де батьки були розлучені, виявилось, що у більшості випадків на питання «Що, на ваш погляд, стало причиною розлучення Ваших батьків?» у 49-ти відповідях з 56-ти, зазначалося скоєння насилля в різних формах його прояву, яке призвело в кінцевому результаті до розпаду сім'ї. Були зазначені поодинокі факти фізичного насилля та систематичні прояви економічного та психологічного насилля у внутрішньосімейних відносинах. «Батьки сварилися, мама часто плакала, а тато довго не приходив до хати, і не давав грошей. Тож мама з ним розлучилася», – відповіді подібного змісту були поширеними. Тому, тема насилля в сім'ї та засобів його подолання є актуальною і надзвичайно важливою, про що також свідчить включення її в перелік секцій оголошеної Всеукраїнської акції «16 ДНІВ ПРОТИ НАСИЛЬСТВА» (Україна–2013, 25 листопада – 10 грудня»).

Координацією роботи з попередження та наслідків насилля у сім'ї в Україні є діюча законодавча база, а саме: розроблений і затверджений Наказ за №3131/386 від 07.09.2009 р., розроблений разом з Міністерством України у справах сім'ї, молоді та спорту та Міністерством внутрішніх справ України, котрий був зареєстрований в Міністерстві юстиції України 30 вересня 2009 р. за № 917/16933. Цей наказ містить в собі «Інструкції щодо порядку взаємодії структурних підрозділів, відповідальних за реалізацію державної політики щодо попередження насильства в сім'ї, служб у справах дітей, центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, та відповідних підрозділів органів внутрішніх справ з питань здійснення заходів з попередження насильства в сім'ї». У цьому законодавчому акті визначені наступні поняття: що є насильством в сім'ї, які є його види в сім'ї (фізичне, економічне, психологічне), їх прояви та чітко регламентовані функції підрозділів та служб, які мають на меті проводити заходи профілактики та боротьби з цим ганебним явищем. Виконавчими органами чинного законодавства призначено: структурні підрозділи державних місцевих адміністрацій, відповідальні за реалізацію державної політики щодо попередження насилля в сім'ї; центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді; служби у справах дітей та органи внутрішніх справ у межах своїх повноважень.

У перелічених структурах та підрозділах, поряд із правовими та соціальними, також передбачено обсяг психологічних засобів діяльності щодо подолання насилля в сім'ї, у тому числі, його профілактики та запобігання. До цих засобів, перш за все, відноситься просвітницька профілактична діяльність серед населення: роз'яснення можливих причин скоєння насилля в сім'ї, чинників виникнення внутрішньосімейних конфліктів, які, в свою чергу, можуть привести до груп «фізику» у неповнолітніх; впровадження освітніх заходів щодо психогієни подружніх стосунків у формі бесід, лекторіїв, тренінгових форм навчання.

У процесі нашого дослідження, яке проводиться на базі В/Ч 4114 ВВ МВС України, протягом 2011–2012 років, було досліджено 56 військовослужбовців строкової служби з осіннього призову 2011 року. Всі досліджувані хлопці виховувалися в неповних сім'ях, де з різних причин був відсутній батько. З них, у 3-ох осіб батьки померли, а в інших – розлучення. Загальна кількість призовників осіннього набору

2011 року склала 209 осіб. З цієї статистики видно, що близько чверті юнаків з поточного набору, які прибули проходити строкову службу є вихідцями з неповних сімей.

Аналіз психолого-біографічного анамнезу досліджуваних засвідчив факти домашнього насильства чоловіка / батька над жінкою / дитиною, що стало причиною їх розлучення. Здебільш це були прояви психологічного та економічного насилля. Тому ми вважали за необхідне включити елементи просвітницької, профілактичної та психокорекційної психологічної роботи з цими юнаками-військовослужбовцями, з метою запобігання в подальшому повторення внутрішньосімейного насилля в сім'ях, які в майбутньому будуть ними створені. Зокрема, нами було розроблено та проведено низку тренінгових та психокорекційних програм разом з психолого-виховним структурним підрозділом В/Ч та кафедрою теорії та методики практичної психології Львівського державного університету внутрішніх справ (ЛНУВС). Розроблені програми містили лекційні заняття, тренінгові та психокорекційні вправи на теми: «Сімейно-подружні стосунки», «Види сімей: існуючі ієрархії та рольова взаємодія в їх межах», «Феномен внутрішньосімейного насилля», «Внутрішньосімейні конфлікти, шляхи їх вирішення та запобігання» та ін.

Про вплив та корисність психологічного супроводу молодих військовослужбовців свідчать наступні результати. У завершальному анкетуванні виявлено вищу обізнаність юнаків з наступних питань: побудови благополучних сімейних взаємовідносин, відповідального виконання сімейних і батьківських ролей; вироблення навичок ненасильницької поведінки; знання про причини виникнення конфліктів, наслідком яких можуть бути прояви внутрішньосімейного насилля у сім'ї.

ЛІТЕРАТУРА

1. Електронний ресурс. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0917-09>.
2. Загальна психологія : [підручник] / О. Скрипченко, Л. Долинська, З. Огороднійчук та ін. – К. : Либідь, 2005. – 464 с.

Олена Кобернік,

канд. психол. н., доцент,

Національна академія
внутрішніх справ (НАВС) України

РІЗНІ ПОСТАСІ НАСИЛЬСТВА

У статті представлено характеристику видів насильства, зокрема, основні джерела шкільних та сімейних конфліктів, які можуть призводити до проявів насильницької поведінки неповнолітніми.

Olena Kobernik

DIFFERENT TYPES OF VIOLENCE

The paper presents the analysis of violence, in particular, the main routes of school and family conflicts that can lead to incidences of violent behaviour in juveniles.

Насильство – це, на жаль, частина життя кожного з нас. Діти можуть побачити насильство в дитячому садочку, школі, вдома, по телебаченню, на спортивному майданчику, в магазині та інших місцях. Багато хто вважає, що конфлікт та насильство – це одне і теж. Ці поняття між собою взаємопов'язані, але не ідентичні за своєю сутністю. Наприклад, частина людей використовує насильство як засіб врегулювання конфліктів. Разом з тим, насильство є одним із шляхів виникнення конфліктів.

Виділяють три основні категорії насильства, причому частина громадян вважає насильством лише такий його вид, як фізичне насильство. А психологічне насильство та насильство з боку системи, на їх думку, не мають таких руйнівних наслідків, як фізичне насильство. Зазначимо, що останні два види насильства можуть мати не менш руйнівні наслідки, але, перш за все, зупинимось на визначенні всіх трьох видів насильства.

Фізичне насильство – це такі довільні дії, які спрямовані на нанесення шкоди особі у вигляді фізичної сили (наприклад, бійка з тілесними ушкодженнями різного ступеня складності).

Психологічне насильство – це нанесення шкоди почуттю власної гідності особи, зниження її самооцінки, формування почуття меншовартості (наприклад, коли дитині постійно говорять, що вона є неуспішною, нерозумною, нікчемною тощо).

Насильство з боку системи – це порушення основних прав та свобод людини. Коли такі дії використовуються регулярно, це може стати частиною культури та сприйматися як нормальні акти впливу на особистість.